

Pozdravni nagovor dr. Igorja Bizjaka, direktorja Urbanističnega inštituta Republike Slovenije

Spoštovana predsednica, spoštovane kolegice in kolegi!

V vabilu srečanja je bilo zapisano, da je namen odpreti široko razpravo o izzivih, s katerimi se sooča regionalni razvoj v Evropski uniji. Zanimalo me je, kaj o tem meni umetna inteligenca, ki je v tem letu postala tako priljubljena. Zato sem postavil nekaj vprašanj različnim programom umetne inteligence, da bi videl, kaj mi bodo odgovorili. Izbral sem tri najbolj priljubljene programe: *Copilot* podjetja Microsoft, *ChatGPT* podjetja Open AI in *Bard* podjetja Google. *Copilot* je oblikoval Microsoft, ki je tudi sofinanciral program *ChatGPT*, kar lahko pomeni, da so lahko podatkovna baza ali algoritmi, ki jih uporablja ChatGPT, enaki kot pri Copilotu.

Vsem trem programom sem postavil to vprašanje:

S kakšnimi izzivi se sooča regionalni razvoj v Evropski uniji?

Copilot je odgovoril, »da se regionalni razvoj v Evropski uniji sooča z več izzivi, med katerimi so:

1. dostop do osnovnih javnih storitev,
2. zaposlovanje in brezposelnost,
3. raziskave in inovacije,
4. digitalna ali energetska učinkovitost,
5. depopulacija podeželskih območij,
6. posledice vojne v Ukrajini,
7. posledice pandemije covida-19,
8. podnebna kriza in energetska tranzicija,
9. borba proti neenakostim.«

Na koncu je dodal: »Pomembno je, da se ti izzivi obravnavajo na celovit način, ki upošteva različne vidike, vključno z okoljskimi, socialnimi in gospodarskimi vplivi.«

Odgovor *ChatGPT* je zelo podoben odgovoru *Copilota*, kar je pričakovano glede na to, da sta oba izdelana na isti osnovi:

»Regionalni razvoj v Evropski uniji (EU) se sooča z različnimi izzivi, ki odražajo raznolikost regij znotraj EU. Med ključnimi izzivi so:

1. gospodarska neenakost,
2. socialna vključenost,
3. demografski izzivi,
4. podnebne spremembe,
5. digitalna transformacija,
6. upadanje tradicionalnih industrij,
7. upravljanje migracij.«

Povzetek odgovora: »Evropska unija se trudi obravnavati te izzive prek različnih politik, vključno s kohezijsko politiko, ki spodbuja trajnostni razvoj regij in zmanjšanje neenakosti med njimi. Razvoj različnih regij je ključen za ohranjanje enotnosti EU in ustvarjanje priložnosti za vse državljane.«

Bard je svoj odgovor malo bolj strukturiral:

»Regionalni razvoj v Evropski uniji se sooča z različnimi izzivi, ki jih je mogoče razdeliti v dve glavni skupini:

1. Izzivi, ki so povezani z globalizacijo in digitalizacijo:

- Izguba delovnih mest v tradicionalnih industrijah, kot sta proizvodnja in rudarstvo.
- Rast neenakosti med regijami, ki so bolj povezane z globalnim gospodarstvom, in tistimi, ki niso.
- Povečanje migracij, ki lahko povzroči pritisk na javne storitve v nekaterih regijah.

2. Izzivi, ki so povezani z okoljem in podnebnimi spremembami:

- Podnebne spremembe, ki lahko povzročijo naravne nesreče, kot so poplave, suše in toče.
- Zmanjšanje naravnih virov, kot sta voda in hrana.
- Rast onesnaževanja, ki lahko vpliva na zdravje ljudi in okolje.

Evropska unija se zaveda teh izzivov in je sprejela številne ukrepe za njihovo reševanje. Vendar pa je še vedno veliko dela, ki ga je treba opraviti, da bi se zagotovil enakomeren in trajnosten razvoj vseh regij v EU.

Tukaj je nekaj predlogov za reševanje izzivov regionalnega razvoja v EU:

- Investicije v izobraževanje in usposabljanje, da bi se ljudje pripravili na spremembe, ki jih prinašata globalizacija in digitalizacija.
- Podpora razvoju novih gospodarskih dejavnosti, ki so odporne na spremembe.
- Investicije v trajnostni razvoj, da bi se zmanjšali okoljski vplivi in zagotovilo zdravo okolje za prihodnje generacije.

S temi ukrepi bi lahko EU prispevala k ustvarjanju bolj enakomerne in trajnostne prihodnosti za vse svoje regije.«

Umetna inteligenca je v bistvu naučena, da odgovore poišče ali bolje oblikuje iz velike baze podatkov. Pod vsakim odgovorom je seveda dodano, da se lahko tudi zmoti. Pri tem pa edino *Copilot* navede tudi vire, iz katerih je povzel odgovor.

To me je spodbudilo, da sem programu *Copilot* zastavil še to vprašanje:

Ali je regionalno prostorsko planiranje v Sloveniji dobro?

Njegovo odgovor je bil:

»Regionalno prostorsko planiranje v Sloveniji se je začelo uvajati leta 2018 z Zakonom o urejanju prostora.^[1, 2, 3] Ta pristop je ključnega pomena za skladen regionalni in uravnotežen prostorski razvoj države.^[1]

Regionalni prostorski plani se pripravljajo na ravni razvojnih regij.^[1, 2, 3] Ti plani določajo cilje in prednostne naloge prostorskega razvoja ter vsebujejo usmeritve za prostorski razvoj regije.^[1]

V okviru projekta Pilot MOP so bile izvedene naloge za vzpostavitev prostorskega planiranja na regionalni ravni.^[2] Cilj tega projekta je bil preveriti izvedljivost priprave regionalnih prostorskih planov (RPP), rezultati in ugotovitve pa bodo podlaga za sistemsko uvedbo regionalnega prostorskega planiranja v Sloveniji.^[2]

Glede na to, ali je regionalno prostorsko planiranje v Sloveniji »dobro« ali ne, je to subjektivno vprašanje, ki se lahko razlikuje od osebe do osebe. Nekateri ljudje morda menijo, da je to korak v pravo smer za boljše upravljanje prostora in spodbujanje trajnostnega razvoja, medtem ko bi drugi lahko imeli različna mnenja. Pomembno je, da se vključijo vse zainteresirane strani in da se upoštevajo različni vidiki, vključno z okoljskimi, socialnimi in gospodarskimi vplivi.«

Ta zadnja trditev je verjetno kar dobra potrditev trenutnega mnenja, ki ga imamo oziroma ga imajo različni strokovnjaki in različne javnosti o regionalnem planiranju pri nas. Toliko o umetni inteligenci, ki vse bolj prodira v naša življenja.

In kakšno je moje mnenje? Vsekakor potrebujemo regionalno prostorsko planiranje, ki bo celovito pregledalo vse procese, ki trenutno potekajo po regijah, če najprej omenim letošnje nevihte in poplave, lanske požare in sušo ter seveda druga področja, ki jih mora obravnavati regionalno planiranje, kot so cestne in železniške povezave, oskrba z energijo, samooskrba, doseganje podnebne nevtralnosti, demografski izzivi, neenakomerna razvitost regij ipd. Te probleme je treba obravnavati in rešiti, nato pa začrtati razvoj regij za naslednjih 20–50 let.

Tega ne moramo rešiti na ravni občin. Naših občin je preveč in nekatere so premajhne, da bi se teh težav lahko lotile same. Hkrati bo regionalno planiranje potrebovalo podporo občin v regiji in usklajevanje njihovih interesov, kar bo od regij zahtevalo veliko spretnosti in potrpežljivosti.

Na drugem koncu bosta potrebni tudi podpora in usklajenost nosilcev urejanja prostora, ki bodo morali pred začetkom izdelave regionalnih prostorskih planov dati smernice za področje regionalnega prostorskega načrtovanja, ki pa jih vsi v tem trenutku še nimajo.

Upam, da bodo predstavitve na letošnjem Sedlarjevem srečanju osvetlile težave, ki nas čakajo, in dale tudi kakšno pobudo ali rešitev.

Hvala!

.....
 Dr. Igor Bizjak, direktor
 Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
 E-pošta: igor.bizjak@uir.si

Opombe

Viri, ki jih je uporabil in navedel program *Copilot*:

^[1] Ministrstvo za naravne vire in prostor (2023): *Urejanje prostora na regionalni ravni*. Dostopno na: <https://www.gov.si/teme/urejanje-prostora-na-regionalni-ravni> (sneto 15. 11. 2023).

^[2] Ministrstvo za okolje in prostor (2022): *Projekt Pilot MOP – vzpostavitev prostorskega planiranja na regionalni*. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2022-03-21-projekt-pilot-mop-vzpostavitev-prostorskega-planiranja-na-regionalni-ravni> (sneto 15. 11. 2023).

^[3] Ministrstvo za naravne vire in prostor (2023): *Urejanje prostora na regionalni ravni*. Dostopno na: <https://bing.com/search?q=regionalno+prostorsko+planiranje+v+Sloveniji> (sneto 15. 11. 2023).